ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—2803 ՇԱԲԱԹ—24—ՅՈՒՆՎԱՐ—1881 Ն. — Տ. —5—ՓԵՏՐՎԱՐ—1881

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին	Կ. Պոլսոյ համ.	10	Մէճ.
»	» Գաւառաց »	12	»
Վեցամսեայ	» Կ. Պոլսոյ »	5	»
»	» Գաւառաց »	6	»
Օտար երկիրներու	»	2 1/2	Լիրա.

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։

Մէն մի թիւ 40 փարա արծաթ։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գնացած լրագրաց ճանրու ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պէտք է ուղղել, ի Կ. Պոլիս Պահճէ-Գաբու Ճէլալ պէյ խան թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը։

Ճանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։

Չտպուած նամակ, յօդուած, ետ չեն տրուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 24 ՅՈՒՆՎԱՐ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

Լոնտրա 4 փետր.

Երեսփոխանաց ժողովին մէջ Սըր Չարլզ Տիլք հարցման մը պատասխանելով՝ հերքեց այն լուրը թէ Անգլիա Յունաստանի խնդրոյն նկատմամբ առանձին առաջարկութիւններ ըրած է Դրան։

Երէկ 36 Իրլանտացի երեսփոխանաց արտաքսմանէն յետոյ, նոյն խափանարար ջանից առաջքն առնլու համար եղած առաջարկութիւնը թեթև բարեփոխութեամբ ընդունուեցաւ առանց քուէարկութեան։

Պ. Կօշէն երէկ ճանբայ ելաւ Կ. Պոլիս երթալու համար, և կարծիք կայ թէ Պէրլինէն պիտի անցնի։

Պէրլին 4 փետր.

Գերմանիոյ երեսփոխանաց ժողովին մէջ գանձային օրինաց վրայ վիճաբանուած միջոցին՝ Պիզմարք իշխանն յայտնեց թէ ինք ետ կեցած է հրաժարելու դիտաւորութենէն՝ գիտնալով թէ շատեր պիտի ուրախանան իր հրաժարումէն, և թէ մինչև որ կայսրն հրաման չընէ՝ չպիտի հրաժարի։

Պ. Կօշէն և Կոմս Հաձֆէլտ վաղը հոս կ'սպասուին՝ Կ. Պոլիս վերադառնալէ յառաջ Պիզմարք իշխանին հետ խորհրդակցելու համար։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Օսմանեան պաշտօնական շրջանակաց մէջ պտըտած զրոյցի մը նայելով, կ'ըսէ Մէսէնճըր, Անգլիոյ կառավարութիւնն առաջարկեր է Բ. Դրան, որ Յունաստանի ընելիք զիջման ծայրագոյն սահմանը ճըշդէ։ Եթէ Բ. Դուռն այս առաջարկին չհաւանի և իր կամքը չյայտնէ, Անգլիա չպիտի մասնակցի եղեր տեղի ունենալիք բանակցութեանց։ Բայց այս զրոյցն անհիմն է։ Անգլիա միւս տէրութեանց չափ անկեղծաբար կը փափաքի որ Բ. Դըրան առաջարկներն ապարդիւն չըլլան և Հելլենական խնդիրը լուծուի։ Անգլիոյ կառավարութիւնը կը մըտածէ որ այդ առաջարկութիւնք իսկ կը հաստատեն թէ Դուռն իր հոկտ. 3ի ծանուցագրով նշանակած ծայրագոյն գծէն չեղելու պատրաստուած է, և Լոնտրայի մէջ կուզուի գիտնալ թէ այդ չեղման սահմանները ո՞յք են, որպէս զի բացուելիք բանակցութեանց հիմ բռնուին։ Ուստի Անգլիա այս բաղձանաց համեմատ պիտի գործէ միւս տէրութեանց հետ համաձայնութեամբ։ Եթէ Դրան ծրագիրը խնդրոյն կարգադրութիւնն հնարաւոր ընելու հանգամանք ունի, ոչ Անգլիա և ոչ այլ որ և է տէրութիւն արդելք չպիտի դնէ ճանբուն վրայ։

Օսմանեան կառավարութիւնը կը ջանայ ընդունելի առաջարկներ ընելու, և բանակցութիւնք հաշտարար ոգւով կ'ընթանան։

Վեց տէրութեանց դեսպաններն երէկ գումարում մ'ընելով երկարօրէն վիճաբանեցան Հելլենական խնդրոյն վրայ, և իրենց տեսութիւնները միայն փոխանակեցին, որովհետև շատերը դեռ որոշ հրահանգներ ստացած չեն իրենց կառավարութիւններէն։

Ճէրիտէի Հավատիս լրագիրն իր այս առուր թուով քաղաքական տեսութեան մէջ զինուորական ինչ ինչ կարեւոր տեղեկութիւններ կը հըրատարակէ։ Կ'ըսէ թէ Սէրտարը Էքրէմ տիտղոսը չպիտի տրուի Տէրվիշ փաշային, այլ ընդհանուր հրամանատար (Ռումում Գօմանտան) պիտի լինի այն բանակաց որք Յունաստանի դէմ պիտի հանուին։ Ըստ որում, կ'ըսէ, 100,000 զօրք հանել որոշուած է Յունաստանի դէմ, այս կերպիւ 4 բանակ պիտի կազմուի։ Քուրդ Իսմայիլ Հագգը փաշան, Արքունեաց Միւշիրն, ինչպէս նաև Ֆուատ փաշան այդ բանակաց հրամանատար պիտի լինին։ Ֆէրիգ Հաֆըզ փաշան (երբեմն ոստիկանութեան նախարար) և Պլէվնայի մօտ Կօրնի Տուպնիքի դիրքը պաշտպանող Ֆէրիք Հըֆզը փաշան զօրաբաժնի հրամանատարութիւն պիտի ունենան նոյն բանակաց մէջ։ Ֆէրիք Արիֆ փաշան, որ անիրաւութեան զոհ գնացած և Պրուսա զրկուած էր, և վերջերս կայսերական շնորհաց արժանացաւ, երբեմն Պաթումի դիրքը լաւ պաշտպանած լինելուն ի վարձատրութիւն, ի մօտոյ Միւշիր պիտի անուանի, և կը կարծուի որ այսօր վաղն ալ Յունաստանի սահմանագլուխը պիտի զրկուի։

Լոնտրայէն եկած մասնաւոր նամակ մը կ'ըսէ թէ կարծիք կայ միշտ անդ թէ Անգլիոյ կառավարութիւնն ազդու ընթացք մը պիտի բռնէ Արևելքի մէջ՝ եթէ Իրլանտայի վերաբերեալ օրինաց ծրագիրն առանց փոթորկի անցնի։ Գոնէ մեծ մաս մը կայ որ այս միտք կը փաստաբանեն։ Եթէ տէրութիւնք կարենան համաձայնիլ սահմանագլխոյ գծի մը վրայ, Անգլիա վերջնագիր մը պիտի զրկէ Յունաստանի և Թուրքիոյ և պիտի պահանջէ որ ընդունին։ Սոյն վերջնագրին ուժ պիտի տան երկու նաւատորմ, մին յԻզմիր, և միւսն յԱթէնք, և այս երկու քաղաքաց պատահարար գըրաւումը. Բայց ընդհանրապէս չկարծըւիր որ Պ. Կլատսթօնի կառավարութիւնն այսպիսի աշխարհավարութիւն մը բռնելու համար բաւական հզօր եղած լինի։ Բոլոր ազատականք մեծապէս տխրեալ են. Իրլանտական ապստամբութիւնը մեծ երկիւղ պատճառեց, և կառավարական փոփոխութեան մը հնարաւորութիւնը կը նախատեսուի մինչև իսկ Պ. Կլատսթօնի ջերմեռանդ համակիրներէն։

Օսմանեան պանքային հրատարակած մի ցուցակին համեմատ նոր տարւոյ սկիզբը 311 միլիոն 424 հազար ղրուշի թղթադրամ մնացեր է տակաւին հրապարակին վրայ։

Քուրդիստանէն եկած վերջին լրոց նայելով, կ'ըսէ Մէսէնճըր, Քուրդական Միութիւնը կենդանի է,— ուրիշ բան չըսեմք։ Շէյխ Ուպէյտուլլահ տեսակ մը ժողով գումարած է ի Մէրքօվան։ Ներկայ գըտնուող Քուրդ գլխոց մէջ կը տեսնըւէին Պայազիտցի Պէքիւլ փաշա, Վանեցի Թիմուր օղլու, Կարսցի Տէւէ-Խոճոնի որդին, Սավճպուլաղցի Լաւթֆուլլահ պէյ, և նորա եղբարք, ինչպէս նաև ուրիշ նշանաւոր պէյեր։ Քուրդք միաձայնութեամբ յայտարարեր են որ իրենց սպարապետը՝ Համզա աղա՝ Սիրեհ Սալմաստ տեղւոյն պիտի ունենայ։ Եթէ ծանրագոյն որոշումներ չեն տուած, այսչափը բան մ'ըսել չէ։

Կայսերական չորրորդ զօրաբանակին (ի Կարին) նախորդ ընդհանուր հրամանատար Սամիհ փաշան, որ վերջերս Վան կը գտնուէր, Տրապիզոն հասած է, և քանի մ'օրէն Կ. Պոլիս կ'սպասուի։

Լոնտրայէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Պ. Կօշէն յառաջիկայ երկուշաբթի օրը Թրիեստէէն Անգլիական արքունի շոգենաւ մի պիտի նստի Կ. Պոլիս վերադառնալու համար։

Ատանայի նոր կուսակալ Ապէտին փաշան չորեքշաբթի օրը Ֆրանսական շոգենաւով մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ իր պաշտօնատեղին երթալու։

Վագըթ կ'ըսէ թէ, Թավրէժի Ռուսական հիւպատոսը Պարսից վըրայ Քուրդաց մի նոր յարձակումը ծանուցած է։

Չորեքշաբթի իրիկուն ժամ 2ին միջոցները վայելուչ կերպարանքով երեք մարդ Թաթավլա Տօքթ. Բ.ի դուռը զարնելով հիւանդի մ'այցելութիւն տալու կը հրաւիրեն, բժիշկն ալ հաւատալով տունէն դուրս կ'ելնէ և անոնց հետ կերթայ։ Երբոր ամայի տեղ մը կը հասնին, երեք մարդիկը բժշկին պարանոցէն կը բռնեն և զայն ամբողջապէս կը կողոպտեն, այնպէս որ խեղճը լոկ շապիկով իր տունը կը դառնայ, գոհ լինելով որ կեանքն ալ վրայ չէր տուած։

Միտիլլի կղզին բնակեալ Աւստրիական հպատակ մի կղզւոյն կառավարիչ Քէմալ պէյին ներկայանալով՝ իմացուցեր է թէ կըղզւոյն մաքսատան մէջ 100,000 լիրայի գողութիւն եղած է, կեղծ հըրամանագրերու (թէզքէրէ) միջոցաւ, և խոստացեր է գողն երևան հանել եթէ 1000 լիրա և երրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշան վարձ տրուի իրեն։ Քէմալ պէյ այս իրողութիւնն հեռագրով Կ. Պոլսոյ մաքսատանց վարչութեան ծանուցեր է։

Պէրլինէն եկած հեռագրոյ մի խօսքին նայելով, զրոյց կը պտտի եղեր յիշեալ քաղաքին մէջ թէ Բ. Դուռը խնդրեր է Գերմանիոյ կառավարութենէն, որ Յունաստան բնակեալ Օսմանեան հպատակներն իր պաշտպանութեան ներքև առնու, և կարծիք կայ եղեր թէ Պ. Պիսմարք պիտի ընդունի այս խընդիրն։

Անթիվարիի (Պար) մէջ Գարատաղցւոյ վառօդարանին պայթումը ծանուցած էր արդէն. Վագըթի տեղեկութեանց նայելով, այս արկածին պատճառաւ 72 տուն կործաներ են, և մեռնողաց ու վիրաւորելոց թիւը 400 հոգւոյ հասեր է։

Տրապիզոնի նահանգին պաշտօնական լրագիրը վերջին դեկտ. ամսոյ մէջ նոյն նահանգին հասոյթից գումարը կը հրատարակէ, որ է 1,688,981 ղրուշ, այսպէս բաժանեալ՝ հասոյթները թղթով.— Տրապիզոնի գաւառ (Սանճագ), 1,214,144 ղրուշ. Ճանիքի գաւառն, 259,227 ղրուշ. Լազիստանի գաւառն, 155,937 ղրուշ, և Կիւմիւշխանէի գաւառն, 59,672 ղրուշ։

Եւրոպական Թուրքիոյ երկաթուղեաց ուրիշ դրացի տէրութեանց երկաթուղիներուն հետ միացման խնդիրը կարգադրելու համար Օսմանեան, Աւստրիական և Սերպիական պատուիրակք քանի մը շաբաթէն Վիէննայի մէջ խորհուրդ պիտի կազմեն։

Ռումանիոյ կառավարութեան կողմէ հրատարակեալ վիճակագրոյ մը նայելով, վերջին երկու տարիներու միջոցին Տօպրուճայի գաւառէն, որ Ռումանիոյ ձեռքը կը գտնուի, 377 իսլամք գաղթեր են, իսկ 2448 իսլամք բնակութիւն հաստատեր են անդ։ Մի պայծառ ապացոյց, թէ Ռումանական վարչութիւնը գոհ ըրած է գաւառին իսլամ բնակիչները։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Երէկ Ազգային ժողովը նիստ ըրաւ ի Ղալաթիա ընդ առժամեայ նախագահութեամբ Գեր. Տ. Խորէն Արք-եպիսկոպոսի Լուսինեան, և Ատենապետութեամբ Մեծ. Մերէեմ-Գուլի Յարութիւն էֆէնտիի։

Թէև երկու պատրաստ Ատենագրութիւնք կային, սակայն ժողովը որոշեց նոյն վաւերացումը յետաձգել՝ մինչև ի հրատարակութիւն միւս ձեռագիր ատենագրութեանց։

Յետոյ ատենական գործողութեանց ձեռնարկելով, Եսայեան Մեծ. Յովհաննէս էֆ.ի հրաժարագիրը կարդացուեցաւ, որով կը յայտարարէր թէ մեծամեծ արգելքներու պատճառաւ այլ ևս Երեսփոխանական պաշտօնը չկրնար շարունակել, ուստի վերջնական կերպիւ կը հրաժարի։

Ժողովը սոյն հրաժարականին վերջնական լինելը տեսնելով՝ պարտաւորեցաւ ընդունիլ։

Ապա Գեր. Տ. Մատթէոս եպիսկոպոսի մի նամակը կարդացուեցաւ, որով կը հրաժարէր Երեսփոխանութենէ։

Քանի մ'երեսփոխանք՝ յիշեալ բարձրապատիւ եկեղեցականին ազգասիրական եռանդն և պաշտօնավարութեան ժամանակ ցուցած անձնուիրական փորձերն յիշելով, հրաժարականը չընդունիլ առաջարկեցին։

Հետեւաբար երեսփոխանք միահամուռ մերժեցին Մատթէոս եպիսկոպոսի հրաժարականը։

Սոյն հրաժարականի խնդիրներէն զկնի, Ատենապետ էֆ. յայտարարելով թէ նորակազմ վարչութիւնն արդէն սկսած է իւր արդիւնքը ցոյց տալ, կարդաց կրթական խորհրդական Մամիկոնեան Մեծ. Միքայէլ էֆէնտիի մէկ պաշտօնագիրն, որով ժողովոյն կը ներկայէր Ազգային վարժարանաց ընդհանուր վերատեսուչ Ռիփէքճեան Համբարձում էֆէնտիի մի տեղեկագիրն և դաստիարակութեան ծրագիրը։

Սոյն ծրագիրը խիստ ընդարձակ լինելով, միայն տեղեկագիրը կարդացուեցաւ, որով ազգային դաստիարակութեան բարեկարգըւելու պէտքն և նորա միջոցները կ'առաջարկէր, խիստ ներհուն և խոհական եղանակաւ,

Ժողովը միաձայն որոշեց Ատենապետաց և Դաստիարակութեան դիւաններուն յղել սոյն ծրագիրն ի նախաքննութիւն, առ առաւելն մէկ ամիսէն Երեսփոխանական ժողովոյ վերադարձնելու պայմանաւ։

Ազգային ժողովը նկատելով որ այս առաջին անգամ է որ դաստիարակութեան համար այսպիսի կատարեալ ծրագիր մը կը ներկայանայ իրեն, փութաց իւր շնորհակալութիւնն յայտնել Մեծ. կրթական խորհրդականին և Ռիփէքճեան էֆէնտիին, որ սուղ միջոցի մի մէջ այսպիսի հիմնաւոր և բեղուն ծրագիր մը կը ներկայէին։

Յետոյ Ս. Պատրիարքին ստորագրութեամբ գրութիւն մը կարդացուեցաւ, որով՝ ըստ որոշման Վարչական Խորհրդոյ՝ 36,000 ղրուշի վարկ մը կ'ուզէր Պատրիարքարանի պաշտօնէից 80—81ի հաշուոց համար։

Սոյն խնդրոյն վրայ թեր ու դէմ խօսուելէ յետոյ, քուէարկութեան դրուեցաւ, բայց որոշող 24 ձայնից միաբանութիւն չգտնըւելով՝ յաջորդ նստին թողուեցաւ որ 15 օրէն պիտի գումարի։

Ատենապետաց Ժողովն հինգշաբթի օրը՝ Թաղային մատակարարութեան օրինաց ծրագրին երկրորդ ընթերցումն ալ աւարտեց։

Վաղը՝ Բերա՝ սոյն խնդրոյն համար վերջին նիստ մ'ալ ընելով՝ Թաղային մատակարարութեան օրէնքը տպագրութեան պիտի յանձնէ։

Կը լսեմք թէ Գեր. Մատթէոս եպիսկոպոս կրօնական Խորհրդականութենէ վերջնական կերպիւ հրաժարեր է։

Կ'ըսուի թէ նոր ընտրուելիք կրօնական Խորհրդականն՝ Երուսաղէմայ փոխանորդ Գեր. Տ. Սիմէոն Արքեպիսկոպոսը, կամ Գեր. Տ. Խորէն Լուսինեան Արքեպիսկոպոսը պիտի ընտրուի։

Վարչական Խորհուրդը վաղը նիստ ունի ի Գատըգիւղ։

Գոհութեամբ կը լսեմք թէ Հայաստանի սովելոց առողջական վիճակին դարման մը լինելու համար, ձեռնհաս և պատուաւոր ազգային մ՝ առողջաբանական հմուտ ծրագիր մի պատրաստելով Սովելոց կեդրոնական Յանձնախմբին պիտի ներկայէ։

Կէս պաշտօնական տեղէ մը կ'իմանամք թէ Ս. Էջմիածնայ Վեհափառ Հայրապետը Կաթողիկոսական խնդրոյ կարգադրութիւնն և Պատրիարքարանի հետ ունեցած յարաբերութիւնները ճշդելու համար մայրաքաղաքս գալու կը փափաքի եղեր, եթէ Ռուսիոյ կառավարութենէն — ինչպէս որ սովորութիւն է — թոյլտւութիւն ստանայ։

Ազգանուէր Հայուհեաց ընկերութեան երկրորդ Լսարանն Իւսկիւտարու Կրթասիրաց ընթերցատունը պիտի կատարուի, ուր պիտի ատենախօսէ Սեբաստացի աշակերտ Կիւրեղեան Թադէոս Պատուելին, նիւթ ընտրելով իրեն Գըրաբառ լեզուի պաշտպանութիւնը։

Գարաեան Ստեփան էֆ. Թուրքերէն և Ֆրանսերէն լեզուաց մէջ ունեցած հաւասար յաջողութեան նոր փորձ մը կու տայ։

Ֆրանսերէն լեզուն՝ երկու հարիւր յիսուն բառով Թուրքաց ուսուցանելու համար՝ նոր ոճով պատրաստեալ խօսակցութիւն և քերականութիւն մը յօրինած և Արամեան տպարանէն ի լոյս հանած է։ Սոյն գործը մեծ ընդունելութիւն գտնելով Թուրք հասարակութենէն, երկու շաբաթուան մէջ 1000 օրինակէն աւելի վաճառուած է։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Երէկուան հեռագրութիւնները գըրեթէ կարեւորութենէ զուրկ էին։ Հելլենական խնդիրը բաւական մըթին վիճակի մի մէջ է։ Եւրոպական լրագրերէն ոմանք Յունաստանի զինուորական պատրաստութեանց մեծ կարեւորութիւն չեն տար և կը կարծեն թէ պատերազմի վիճակի մէջ հազիւ 40.000ի կըրնան հասնիլ. թէպէտ ոմանք աւելի կը կարծէին։ Իսկ Թեսաղիոյ Օսմանեան զօրաց վրայ Հելլէնք զանազան զրոյցներ կը հրատարակեն, մինչեւ իսկ պնդելով թէ նոցա թիւը 11.000ը չանցնիր։ Ծովակալ Հոպարթ փաշան Սէթնաւոր լրագրին հեռագիր մ'ուղղած է, ուր Հելլենական աղբիւրէ եկած այս զըրոյցը կը հերքէ և կ'ըսէ թէ Օսմ. զօրքն Հելլենաց կարծածէն քառապատիկ աւելի կրնայ լինիլ, և կարող է նոցա բերած ամեն զօրութեան դիմադրել։

Օրուան խնդիրներուն մէջ այս օրերս անմիջական կարեւորութիւն կ'առնեն Ռուսաց Կէօք-Թէփէի գրաւումն և Իրլանտայի վիճակին խռովայուզութեան աճումը։ Թորի լրագիրք մեծ աղմուկ կը հանեն Կէօք—Թէփէի առման առթիւ, զոր Սքոպելէֆ զօրավարը ծանուցած է հեռագրով։ Արդէն տասն օրէ ի վեր Կէօք—Թէփէի շուրջերը մեծ կռիւներ եղած էին, և Թիւրքմենաց յարձակումն ահագին կորուստներով ետ մղուած էր։ Սքոպելէֆ զօրավարը կ'ըսէ թէ փոսերը Թիւրքմենաց դիակներով լցուած էին և գարշահոտութիւն կը բուրէին։ Բայց Ռուսք չէին կրնար զանոնք թաղել առանց թշնամեաց կրակին ենթակայ լինելու. ուստի բերդէն քիչ հեռու եղող աշտարակէ մ'առաջարկեցաւ Թիւրքմենաց, որպէս զի իրենց մեռեալները վերցունեն։ Ժամու մը համար զինադուլ եղաւ, այն պայմանաւ որ Թիւրքմենք իրենց դիակները նորէն գրաւեն և առաջ իրենց կրակ ընեն։ Թիւրքմենք այս պայմաններն յարգեցին։ Բայց զինադուլը վերջանալէ յետոյ պատերազմը նոր կատաղութեամբ սկսաւ և յունվար 12/24 ին Սքոպելէֆ այսպէս կը հեռագրէր. "Այսօր ինն ժամ' արշալուսեան կռուէ մ'զկնի, թշնամւոյն Կէօք-Թէփէի և Ցենկիլ—Թէփէի ամուր դիրքերը մեր զօրաց կողմէն յարձակմամբ առնուեցան։ Թշնամին ամեն ուրեք յաղթահարեցաւ և հալածական փախեցաւ մեծ կորստեամբ մինչև տասնեւհինգ վերստ հեռաւորութիւն։ Մեր յաղթութիւնը կատարեալ է, և շատ մը զէնք, թնդանօթ, ռազմամթերք և նշան գրաւեցինք։ Մեր կորուստը քըննուելու վրայ է։ Բայց թշնամւոյն կորուստն ահագին է։ Մեր զօրքերն իրաւամբ դիւցազնաբար մարտնչեցան։"

Անգլիոյ Թորի լրագիրք Ռուսաց այս յաղթութիւնը դէպ ի Հնդկաստան նոր քայլ մը կը համարին և կը նախատեսեն թէ քանի մի տարիէն երկու տէրութեանց մինչև կենաց և մահու պատերազմ մի պիտի ծագի Հնդկաստանի ժառանգութեան համար, որ Անգլիոյ հարստութեան և վաճառականութեան ամենամեծ աղբիւրն է։ Կէօք-Թէփէէն մինչև Քանտահար, որոյ մին Ռուսաց՝ իսկ միւսն Անգլիացւոց գրաւած տեղերուն ծայրերն են, վեց շաբաթուան ճանապարհ միայն է։ Բայց երբ խորհրդարանին մէջ հարցում եղաւ այս խնդրոյն վրայ, Սըր Չարլզ Տիլք բաւական ապահովութեամբ պատասխանեց։

Իրլանտայի խնդրոյն վրայ եկած լուրերն ալ ոչինչ նուազ կարեւոր են։ Յայտնի է որ Իրլանտայի գիւղացւոց պատանեկան և յեղափոխական ցոյցերը վերջին ծայրին հասած էին, քանի մի կալուածատէրք սպանուեցան, ոմանք ալ նամակներ ընդունեցին, որ իրենց մահուան երկիւղ կուտային, եթէ իրենց հողերը չթողուն։ Հարկիրապետ Պօյքօթ այսպիսի նամակ մ'ընդունելով Լոնտրա գնաց և կառավարութեան սաստիկ բողոք տուաւ իրեն դէմ եղած սպառնալեաց համար։

Այնուհետև այսպիսի սպառնական նամակներ առնող անձինք Պօյքօթեալ անուանեցան, և սպառնալեաց ծանուցումը կամ գործադրութիւնը Պօյքօթել ըսուեցաւ։ Թորիները մեծ աղմուկ կը հանէին թէ կառավարութիւնը չուզեր Իրլանտայի մէջ կենաց և ընչից ապահովութեան համար պէտք եղած օրինաց ծրագիրը խորհրդարանին ներկայել, և մանաւանդ Իրլանտայի նախարար Պ. Ֆօրսթէրի դէմ կը յարձակէին, որ ըսած էր թէ սահմանադրական ձեռք կամահաճ իշխանութիւն մը տալով ներելի չէ ամբողջ ժողովրդեան մ'ազատութիւնը նորա տրամադրութեան ներքև դնել։ Պ. Կլատսթօն խոստացած էր սակայն Իրլանտայի մէջ ապահովութեան օրինաց ծրագիր մը ներկայել, զոր այս օրերս մատոյց. բայց հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ Իրլանտայի երեսփոխանք խորհրդարանէն մեկներ են օրինաց ծրագրին առաջին ընթերցման ներկայ չըլլալու համար։ Իրլանտայի երեսփոխանք ասկէ առաջ ամեն ջանք ի գործ դրած էին ծրագրին ներկայացումն արգիլելու համար, և այս պատճառաւ քառասուն երեք ժամ՛ վիճաբանութիւն եղած էր։ Տարակոյս՝ չկայ որ վիճակը ծանր է. սակայն կը յուսամք որ Իրլանտայի խնդիրն ազատ վիճաբանութեամբ կը լուծուի, և ոչ զէնքով կամ ապստամբութեամբ։

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅՔ

ՈՐՄԻԱ

ԵՒ

ՇԱՐԺՄՈՒՆՔ ՇԷՅԽ ՈՒՊԷՅՏՈՒԼԼԱՀԻ

(Տար. և վերջ.)

"Թիւրքօ-Պարսկական սահմանագլուխն անցնելով Շէյխ Ուպէյտուլլահի առաջին գործն եղաւ իր մարդոց համար բաւական քանակութեամբ պաշար հայթայթել, ի նախազգուշութիւն նահանջի։ Ուպէյտուլլահ 2.000 հեծելազօրով և նոյնքան հետևակազօրով յառաջացաւ դէպ Որմիա, և հոկտեմբեր 8/20 ին բանակեցաւ Ագ-Բիլիսա կոչուած տեղը, որ քաղաքէն 4 մղոն հեռի է։ Անմիջապէս խումբ մի Քուրդ ղրկեց խափանելու Շէհիրչայ գետին ընթացքն, յորմէ ջուր կ'առնեն Որմիացիք։ Բայց ըստ որում՝ բազմաթիւ հորեր կան քաղաքին մէջ, որոց ջուրը ստորական ակնոյից կը գործածուի, և նոր հորեր ալ փորուեցան երբ գետին ջուրը կտրուեցաւ, ուստի Որմիոյ բնակիչք այս նկատմամբ մեծ նեղութիւն չ'կրեցին։ Շէյխ Ուպէյտուլլահ Որմիա հասնելուն, քաղաքին անձնատուութեան հրաւիրեց, սպառնալով զինուորական զօրութիւն գործածել հակառակ պարագայի մէջ։ Կառավարիչ Իգպալ—ուտ—Տէօվլէ, Քուրդաց հասնելն և Որմիոյ ժողովրդեան սարսափն ու յուզումը լսելով, աճապարեցաւ ետ դառնալ և հոկտ. 22 ին քաղաք մտաւ։ Ժամանակ տալու համար Թէյմուր փաշա խանին, — զորմէ լսած էր թէ Որմիա կը գայ օգնական զօրքով, — պատգամաւորութիւն ղրկեց Շէյխին, և երեք աւուր պայմանաժամ խնդրեց, որպէս զի, կ'ասէր, քաղաքին բոլոր բնակչաց հաւանութիւնն առնէ յանձնատուութեան։ Ուպէյտուլլահ մերժեց այս առաջարկն, հաւանականաբար գուշակելով Որմիոյ կառավարչին դիտաւորութիւնն, և պատասխան տուաւ պատգամաւորաց որ եթէ նոյն երեկոյն քաղաքը չը յանձնուի, յարձակման հրաման պիտի տայ ինք։ Երբ Շէյխին այս պատասխանն տրուեցաւ, Իգպալ—ուտ—Տէօվլէ, մի կողմէ խոստացեալ օգնութեան ի մօտոյ ժամանման յոյսովը քաջալերուելով, և միւս կողմէ, եթէ մինչև ցայն վայր քաղաքը չ'պաշտպանէ, իւր գլուխը կորսնցնելու վտանգը նշմարելով, հաստատապէս որոշեց դիմադրել յարձակման։ Հրաման տուաւ որ թնդանօթները պարսպին աշտարակները փոխադրուին, իւր մարդոց ալ պարսպին ետև բանել տալու բոլոր այն դիրքերն, ուստից յարձակում կ'սպասէր, և քաղաքին մէջ գտնուող քրիստոնեայ և մահմեդական բոլոր կարող մարդիկն հաւաքելով, զինեց զնոսա և զօրաց քով ղրկեց յօժանդակութիւն։ Քուրդք նոյն երեկոյին դէմ քաղաքին վրայ յառաջացան, և մի ընդհանուր հրացանաձգութեամբ յարձակման սկսան։ Զուրկ լինելով այն ամեն գործիքէ, որովք մի ամուր քաղաք կրնայ առնուիլ, չունենալով նաև գործողութեան և նպատակի այն միութիւնն, որով մի քաջակիրթ զօրագունդ կարող է յաղթել ամեն արգելքի. Քուրդք ի զուր յարձակումը շարունակեցին երեք ամբողջ օրեր, հրացան պարպելով և և մերթ ընդ մերթ պարսպին վրայ խուժելով։ Պարսիկք իւրեանց ամրութեանց ետևէն ռումբեր կը ձգէին յարձակողաց վրայ, հրացանաձգութիւնն անընդհատ կը շարունակէին, և ի դերև կը հանէին թշնամւոյն բոլոր ճիգերը։ Յաւարտ երրորդ աւուր, կռիւը դադրեցաւ, Քուրդաց կողմէ 300 մարդու կորուստով։ Պարսից կորուստն անծանօթ է։

"Ուպէյտուլլահ տեսնելով որ քաղաքը յարձակմամբ չ'կրնար առնուիլ, սովով նուաճել ուզեց։ Իւր զօրութիւնն որ յայնժամ 6.000 հոգւոյ հասած էր ուրիշ բազմաթիւ Քուրդաց հասնելով, երեք մասի բաժնեց։ 2.000 հոգւոյ զօրագունդ մի ղրկեց շրջակայ երկիրն ապականելու, նոյնչափ մարդ ղրկեց Թէյմուր փաշա խանին ընթացքը կասեցնելու, որ Իգպալ-ուտ-Տէօվլէի օգնութեան կը գար, և մնացեալ 2.000ն իւր քով պահեց։ Այն օրէն մինչև Թէյմուրի ժամանումն չնչին կռիւներ միայն եղան։ Քուրդք քաղաքէն դուրս առանձին շինութեանց և մէն մի բարձրութեան վրայէն քաղաքին մէջ հուր տեղացին, և Պարսիկք թնդանօթի և հրացանի կրակով պատասխան տըւին։ Իգպալ-ուտ-Տէօվլէ պարտաւորեցաւ թնդանօթով քանդել բարձրադիր մի գեղեցիկ ապարան, որ քաղաքին մօտը կը գտնուէր, և ուստից Քուրդք կրակ կ'ընէին փողոցներէն անցնող մարդոց վրայ։ Որմիացւոց նեղութիւնն երկար չըտևեց, ըստ որում Պարսիկ օգնական զօրաց հասնելովը պաշարումը մասամբ վերցաւ։ Մի նամակի սովորական սահմանները բաւական չ'պիտի լինին մանրամասնօրէն նըկարագրելու այն չարագործութիւնները՝ զորս Որմիոյ գաւառին աւարառութեան համար ղըրկուած Քուրդերը գործեցին։ Սոքա անխնայաբար ջարդեցին ամեն անձ որ ամենափոքր ընդդիմութիւն կ'ընէր նոցա ագահութեան կամ ցանկութեան, առևանգեցին գեղաւոր տղայներն և մանկամարդ կիներն, կողոպտեցին ինչ որ իւրեանց ձեռքն ինկաւ, և կրակ տըւին գիւղերուն ամենամեծ մասին, ուր հրոյ ճարակ եղան իւրեանց ամբողջ պարունակութեամբ։ Թէյմուր փաշա խանը կասեցնելու ղըրկուած Քուրդերն Որմիայէն երեք օր հեռաւորութեամբ պատահեցան նմա։ Տեղի ունեցած կռւոյն մէջ Թէյմուր փաշա խան 150 մարդ, իսկ Քուրդք 70 կորուսած են։ Այս վերջիններն իմանալով որ Թէյմուր փաշայի եղբայր Իղհաք փաշա միայն մի աւուր ճանբայ հեռու կը գտնուի, ետ քաշուեցան, հալածուելով Թէյմուր խանէն, որ առանց ուրիշ արգելքի հանդիպելու՝ Որմիա հասաւ նոյեմբեր 3 ին։"

* * *

ՀԱԼԱԾՈՒՄՆ ՀՐԷԻՑ

Պերլինի մէջ Քրիստոնէից և Հրէից հետաքրքրական պատերազմը միշտ կը շարունակէ, և օր ըստ օրէ աւելի կը սաստկանայ, նաև Գերմանական ուրիշ կեդրոններ տարածիլ կ'սպառնայ։ Շարունակ վէճեր և կռիւներ կը ծագին սըրճարաններու մէջ, գարեջրատանց մէջ, և այլ հասարակային տեղեր։ Ոստիկանութիւնը մեծ դժուարութիւն կը կրէ զանազան ցեղէ մրցակիցներն իրարմէ հեռի պահելու և հասարակային խաղաղութիւնը պահպանելու մասին։ Մինչեւ իսկ Արքունեաց քարոզիչ Պ. Շթէօքէր, առաջին անգամ Հրէից հակառակ քարոզ տուած ժամանակ, չ'կարծեր եղեր որ մի այսպիսի մեծ յուզման պատճառ պիտի լինի. Տօքթ. Հէնրիսի անուն քարոզիչն և այլք նորա օրինակին հետեւած են։ "Այս շարժումը, կ'ասէ մի Անգլիացի թղթակից, վնասակար է հասարակային ազատութեան, և Տօքթ. Հէնրիսի և նորա հետեւողաց որչափ նեղ մըտքի տէր լինելը միայն կը ցուցնէ, զի սոքա նոյն իսկ իւրեանց տկարութիւնն աշխարհի կը հռչակեն"։—Հրէից մրցումը փոխանակ հաւասար մըրցմամբ նուաճելու, բռնի զօրութեամբ նուաճել ուզելով։ Երկու շաբաթ առաջ այն ուսանողք որք "Գերմանացի հայրենասէր" կ'անուանեն զինքեանս, ընդդէմ Հրէից մի Միթինկ կազմեցին։ Ըստ որում Անգլիական լրագիրք այս հակահրէական շարժման դէմ գրած էին, մասնաւոր հակակրութիւն կը ցուցուէր Անգլիացի թղթակցաց, յորոց ոչ ոք ընդունուեցաւ յիշեալ Միթինկին մէջ։ 700ի չափ ուսանողք ներկայ կը գըտնուէին։ Հրէական երեւելի ուսանողաց ոչ մի ուսանող ժողովատեղին չէ ընդունուած։ Մի և նոյն ժամանակ Պերլինի մէջ ուրիշ տեղ ժողովրդական Միթինկ մի կը կազմուէր, ուրում 2.800 է աւելի հոգի ներկայ գտնուած են։ Տօքթօր Հէնրիսի, որ կը նախագահէր, ամենաբուռն լեզուաւ մի բանախօսութիւն արտասանած է ընդդէմ Հրէից, մինչև իսկ անպատշաճ բացատրութիւններ գործածելով։ Նախ Անգլիական լրագրերը ծաղրելով խորհուրդ տուած է որ իւրեանց գործերուն հոգ տանին, Իռլանտայի խնդրոյն միայն հոգնեցանեն, և Գերմանիոյ գործոց չ'խառնուին։ Իւր խօսքը շարունակելով, Տօքթ. Հէնրիսի ասած է նաև թէ Հրեայք ազգաց մրուրն են, և արժանի չեն ուրիշ ցեղերու հետ խառնուելու։ Ինչ ինչ դիտողութիւններ ևս արած է Հրէից անձնական անպատշաճութեանց վըրայ, ասելով որ նոցա սովորութիւններն ազտեղի են, և բարոյականն ամենաստորին տեսակէ է։ Վերջացուցած է յայտարարելով որ ո'չ մի Գերմանացի օրիորդ ինքզինք և ըզհայրենիս այնչափ չ'պիտի մոռնայ մի Հրէի հետ ամուսնանալու համար։ Այս Միթինկն յոյժ աղմկալից եղած է։ Գործաւոր մի համարձակած է մի քանի խօսք արտասանել ի նպաստ կրօնական ազատութեան։ Յայտարարած է այս առթիւ թէ ինք 17 տարի Պերլինի մէջ աշխատելէ յետոյ, թէև Քրիստոնեայ է, բայց սա համոզումն ըստացած է որ Հրէայ գործատէրք ընդհանրապէս աւելի լաւ կը վարուէին իւրեանց հետ՝ քան թէ բուն իսկ քրիստոնեայ գործատէրք։ Այս թշուառ գործաւորը քիչ մնացեր է սաստիկ պիտի գանակոծուէր եղեր. ունկնդիրք սուլեր են իւր խօսքերն, յետոյ քշքշելով դուրս վաներ են ժողովատեղիէն։ Յետոյ մի որոշում քուէարկուած է, որ Երեսփոխանաց Ժողովոյ Յառաջդիմական կոչուած անդամները կը պարսաւէ հակահրէական շարժման աննպաստ կարծիք յայտնած լինելու պատճառաւ։ Միթինկին ներկայ գտնըւող բազում ընկերվարականք այս որոշման հակառակ քուէ տուած են։ Եւրոպական վերջին լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Գերմանիոյ Հրէից դէմ սկսուած այս շարժման գլուխը գտնուող անձինք հանգանակութիւն բանալով 50.000 Մարք հաւաքեր են մի լրագիր հիմնելու համար, որ իւրեանց հակահրէական կարծիքը պաշտպանելու և տարածելու պիտի ծառայէ, զի Գերմանական լրագրաց մեծ մասը կը դատապարտեն այս շարժումը։ Զարմանալի է որ Հրէից դէմ այս հալածումը տեղի կ'ունենայ մի այնպիսի երկրի մէջ, ուր պետական կրօնքը Բողոքականութիւն է։ Հետաքրքրական է տեսնել որ Հրէից դէմ այս հալածումը տեղի կ'ունենայ Գերմանիոյ մէջ, որ երբեմն ջերմ պաշտպանութիւն կ'ընէր Ռումանիոյ Հրէից։ Ո՜վ դարեր, ո՜վ բարքեր։

ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԱՅԱԲՆԱԿ ԳԱՒԱՌՍ

Հայաբնակ գաւառաց կրթական վիճակին նկատմամբ ճիշդ և մանրամասն տեղեկագիրներ ստանալու մասին այս էջերուն մէջ մեր քանիցս կարդացած հրաւէրը յանկ եղած է մի քանի կեդրոններէ ևս։ Մեր դադարման միջոցին ստացած եմք հետևեալ ընտիր տեղեկագիրն, որոյ հեղինակը գովելի համեստութեամբ իւր անունը կը ծածկէ փ. սկզբնատառին ներքև։ Փոքր Հայոց կարևոր գաւառներէն միոյն կրթական վիճակին վերաբերեալ այս տեղեկագիրն ամբողջապէս հրատարակելով, մեք կը վերապահեմք մի քանի օրէն ներկայացնել այն խորհրդածութիւնները, զորս այդ գըրութիւնը կը ներշնչէ։

ԿՐԹԱԿԱՆ ԵՒ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ
ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ
ԵՒԴՈԿԻՈՅ

Խմբագրապետ Տէր.

Քանի՛ ժամանակ է կը ցանկայի տեղւոյս կրթական վիճակին մի տեղեկագիրը յղել պատուական լրագրոյդ, որ առ այդ հրաւէր կարդացած էր ամեն գաւառացւոց։

Քանի որ դպրոցներն ազգաց յառաջդիմութեան հայելիներն էին, անշուշտ էի որ գրելիք տեղեկագիրս ալ Եւդոկիացւոյն հայելին պիտի լինէր, հայելի՝ յորում պիտի տեսնուէր իւր տգեղ, աւերուն և լքուն կերպարանը։

Այս բանը կ'արգիլէր գրելս, այլ ներքին ձայն մը կ'ասէր ինձ «Ո՜ն, մի կասիր, կատարէ պարտաւորութիւնդ։»

Հետևեցայ այս ձայնին։

Քաղաքս ունի 1400 տուն Հայ բնակիչ, որոց մարդաթիւն է արու և էգ 8000 հոգի։

Այս հաշուէն դուրս են թեմերը, որոց վիճակագրական և կրթական տեղեկագիրները չունիմ այսօր ի ձեռին, և գիւղերը՝ զորոց պիտի գրեմ ի ստորև։

8000 Հայ Լուսաւորչական բնակիչ։

Այս թիւը ամենէն հաւանական ու մերձաւորագոյն թիւն է և քաղուած կառավարական Սալնամէի մարդահամարէն, յորում որպէս յայտնի է աղքատութիւնն ու ինչ ինչ նկատումներ մեծ դեր խաղացած են Հայոց բուն թիւը պահելու։

Այսպէս կամ այնպէս, ցաւալի ճըշմարտութիւն մ'է խոստովանիլ թէ Եւդոկիոյ Ազգայինք չունին այսօր մի ճշգրիտ մարդահամար. եղելութիւն մ'որ վերայ կը հրաւիրենք խոհեմ Գեր. Վուզան վարդապետի ուշադրութիւնը։

Հակառակ պարագայի մէջ, Ն. Գեր. բազմաթուութիւնը պիտի նմանի Թալէսին, որ երկնից համաստեղութիւնները դիտած ժամանակ իւր առջևի փոսը չի կարաց նշմարել։

Գալով մեր խնդրոյն, ցուցնենք թէ ի՞նչ է պայմանն կրթական կենաց այն քաղաքին՝ որ իւր մէջ 8000 Հայ բնակիչներ կ'ամփոփէ՝։

1. Ունինք մի Ազգային Կեդրոնական վարժարան, կամ Եւդոկիական ասութեամբ, մի Թաղային միացեալ դըպրոց՝ ուր կաշակերտին 180 Հայ մանկիկներ։

Ասոնցմէ 70ը կ'ուսանին Հայերէն, Ֆրանսերէն, Թուրքերէն, Պատմութիւն, Կրօնագիտութիւն, Աշխարհագրութիւն, Թուաբանութիւն և Ազգային ու Եկեղեցական երգեցողութիւն։

Չորս կարգերու բաժնուած են սոքա, և բնական է գիտնալ թէ մէն մի կարգ իւր աստիճանին համեմատ յառաջէմած է այն տետրակին մէջ զոր վերև նշանակեցինք ։

Այս աշակերտաց դպրոցի ուսումնառական մասը կը կազմեն , իսկ մնացեալ 110 աշակերտք ընթերցարանի և ծաղկոցի մասերուն կը վերաբերին ։

Տեսչութիւնը իմաստուն կարգադրութեամբ արժանաւոր համարատուութիւն յանձնած է ընթերցարանն ու ծաղկոցը յորս կը դասախօսուի նորագոյն եղանակաւ և աշխարհաբար ընտիր դասագիրքերով (օրինակ . Մայրենի լեզու , Մամուրեանի ընթերցարանները , Պէրպէրեանի դասարանը եայլն եայլն . . .) թէպէտ կային և կան տակաւին այն կարգի ԱՆՏԱՇ գլուխներ որ միշտ տեսչութիւնը կստիպեն Սաղմոս , Նարեկով մաշել մանկան ուղեղինին տարիները ։

Այս դպրոցի մէջ կան 6 դասատուներ , 1 ընդհանուր կառավարիչ և 1 տնտես ։

Դպրոցի տարեկան ծախքն է 250 ոսկի՝ զոր կը վճարեն Ոսկեբերանի վանքը , եկեղեցիներ և այլ ազգային հաստատութիւնք ։

Աշակերտներ աննշան ամսական մը կը վճարեն (°) ։

Դպրոցի շէնքը թէ և բաւական մեծ է բայց շատ անյարմար , իր ընդարձակ բաժանումները յաւէտ զօրքերու զօրանոցի մը կերպարանն ունին , քան օրինաւոր դպրոցի մը համար պահանջուած դասարաններու ։

Խղճի ամենայն հանդարտութեամբ կարելի է ասել թէ Եւդոկիան ասկէց զատ չունի որ և է դպրոց , այլ զի նոյն նախրական անուամբ կը յորջորջուին մի քանի աննշան և նոյն իսկ վնասակար վայրեր , գրենք փոքր 'ի շատէ և նոցա վրայ ։

2. Պէնճաքեան վարժարան

Անհատական ընթերցարան մ'է սա , ի՞նչ կըսեմ խանութ մը , ուր կը յաճախեն 60 աշակերտներ , որք կ'ուսանին հասարակ ընթերցում և գիր ։

Իբր Թուաբանութիւն կ'ուսանին , ղարաճօմէք , ըլխմա , ղարղ , Բախըշ , ֆօյէղըլէ եւ եւ . . . նաև պօրճալըք ։

Այս բաները սորվող աշակերտը դպրոցէն կելնէ իբրև կարդալը խուլ աշակերտ ։

Ընթերցումի գիրքերն են , մեծ սաղմոս , նարեկ , գործոց , ժամագիրք եւ ։

Դպրոցի տեսուչը , դասատուն , տնտեսը և ամենայն ինչ Պոնճուգեան Յովակիմ վարժապետն է , մի Բաղտասային արարած՝ որ յաւէտ գինեպան քան վարժապետ կոչուելու արժանի է ։

Դպրոցի ծախքը կը վճարեն աշակերտք իրենց ամսականներով որ հաւանօրէն 200 դահեկանի կը հասնի ։ Ամենայն , կամ որպէս կ'անուանէր ՀԸՌԱՋԵԱՅ՝ Եէնիչէրիներէ եկեղեցին , տարին որոշեալ գումար մը կը վճարէր 'ի սկզբան յիշեալ վարժապետին , այլ չը գիտեմ թէ այժմ կըշարունակէ՞ թէ ոչ ։

3. Շահնազարեան վարժարան

Թող ԴՐԱՍԷՐ ԱՏՈՄ պատրանքներ չիրէ և չյափշտակուի այս անունէն ։

Մի փոքրիկ և անհատական ընթերցարան է սա 20 աշակերտներով , որք ընթերցում կուսանին խառն դըրութեամբ և դասագիրքերով ։

Դասատուն է Յակոբ Շահնազարեան զոր Ճօլօխ կանուանեն տեղացիք , տեսակ մը չարասրտութեամբ , զի երբ ծօ՛ւ ծօ՛ւ ասես , հնդկահաւի պէս թևեր կը բանայ և կ'սկսի ուռիլ ։ Սորա մականունն է Երզնկայեան , բայց ինք կ'ստորագրէ Յակոբ սպասաւոր Շահնազարեան ։

ՊԱՏՐԱՆՔ ԿՐԱ՞Ծ ԵՍ . . .

Դպրոցի ամսական ծախքն է 60 ղըրուշ զոր աշակերտք կը վճարեն ։

4. Թէփէպաշեան վարժարան

Լուսաւորչի կից տան մէջ բացուած մի ընթերցարան 15 աշակերտներով , որք կուսնին ընթերցում , գիր և Թուրքերէն , հին դասագիրքերով ։

Դասատուն է Յարութիւն Թէմիրճեան , մի դասախարակ , որ գիր մայրը գանակոծեց անցեալ օր . . .

Դպրոցի ծախքն է ամիսը 50 ղրուշ զոր աշակերտք կը վճարեն ։

5. Տօրոսխճեան վարժարան

Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ խուցին մէջ բացուած մի ընթերցարան (ներէին ինձ այս բառեր զոր յանկարծ կը գործածեմ) 15 աշակերտներով , յորոց մի քանին աղջիկ են ։

Կուսնին հին դրութեամբ ընթերցում և գիր ։

Վարժապետն է Մկր Տօրոսխճեան , որդի հանգուցեալ տիրացու Գրիգոր վարժապետի ։

Խէ Խուզէկէ վարժարան

Ոսկերիչներու փողոցը մի որձարանի կից խանութի մէջ 10 աշակերտներով մի ԽԱՄՐՈՑ ուր աշակերտք կուսանին հին դրութեամբ ընթերցում ։

Վարժապետն է Խև Խաչիկ , մի ակնոցաւոր յիմար ։ Երբ աշակերտք սխալ մ'ունենան հարցնելու , վարժապետը ակնոցը քիթէն կը հանէ և կոշկատի հեգելով գտնալ հարցուած սխալը , զոր յաճախ աշակերտք իրմէ առաջ կը գիտնան ։

Մինչև ՀՈՍ հասած է դպրոցական գործը Եւդոկիոյ մէջ , այն ՎՍԵՄ ԳՈՐԾԸ որ կոչուած ունի Հայրենեաց Ապագան պատրաստել ։

ՊԱՏՐԱՆՔ ԿՐԱ՞Ծ ԵՍ . . .

20 աշակերտներ ալ Բողոքականաց դպրոցը կը յաճախեն ամենախեղճ վիճակի մէջ . . .

Դառնանք աղջկանց վարժարաններու ։

Ազգը երբեք չունի ասա կեդրոնական և ոչ թաղային աղջկանց վարժարան մը ։ Բոլոր եղածներն անհատական են ընդ դասատուութեամբ այս ինչ անգործ մնացող կնոջ կամ այն ինչ տանը մնացող աղջկան , որք իրենց օրապահիկն հայթայթելու նպատակաւ իրենց գլուխը ժողված են խել մը աղջիկներ կարդալ սովրեցնելու համար ։

Ճշգրիտ տեղեկութիւններ ունիմ մէն մի վարժարաններու և անոնց ընթացքի վերաբերութեամբ , սակայն չուզելով լրագրոյդ սուղ էջերը գրաւել մանրամասնութեամբ և ոչ ընթերցողներս ձանձրացնելու , սոսկ միայն կըսեմ թէ Եւդոկիոյ մէջ 6 աղջկանց վարժարաններ կան տուներ ուր 100 աշակերտուհի կը յաճախեն հին դրութեամբ և կանացի եղանակաւ ընթերցում ուսանելու ։

Մեր միակ մխիթարութիւնն է Վարդուհեան անխախ վարժարանը , որ իւր համեստ կոչմամբ բաւականին լաւ պտուղներ կը խոստանայ ընծայել քաղաքիս , որպէս և ընծայեց իսկ մի մօտաւոր անցեալ մէջ ։

Այս դպրոցը ունի 40 աշակերտուհիներ , որոց 20ը երկու կարգի բաժնուած կուսանին .

Մայրենի լեզուի աշխ. քերականութիւն , զոր կը դասէ Պ. Գ. Փասալեան .

Ազգային Պատմութիւն , Պ. Յ. Կ. Պօյաճեան .

Թուաբանութիւն Պ. Գ. Նազարեան .

Մարդակազմութիւն և Առողջաբանութիւն , Տօքթօր Սիմոնեան Գիլճեան .

Գեղագրութիւն Պ. Ս. Հայկունի .

Կարուձև , Համեստափայլ Օրիորդ Ագապի Փորթուգալեան ։

Մնացեալ աշակերտուհիք կուսանին ընթերցում և գիր նորագոյն եղանակաւ ։

Դպրոցին Տեսուչն է Տիգրան էֆէնտի Ճգնաւորեան , որպէս բոլոր դասատուներ , նոյնպէս և Տեսուչը բոլորովին անձնուիրապէս կը ծառայեն դպրոցին ։

Առանձինն դպրոցը ունի մի կառավարիչ վարժուհի և մի սպասաւոր տնտես ։

Դպրոցի տարեկան ծախքն է 30 ոսկի ։

Աշակերտուհիներէն առնուած թոշակներ իր ծախուց չբաւելով Դպրոցն այժմ մնացած է մի քանի ոսկւոյ պարտուց տակ , զոր կը խոստանայ գոցել Գեր. Առաջնորդը , եթէ իւր խոստումներ նուազ պղատոնական լինին ։

Ամփոփելով մեր տեղեկագիրը կը գտնենք Եւդոկիոյ մէջ արական սեռի համար .

6 դպրոց .
320 ուսանողներ .
13 պաշտօնեայներ .
30. լիրայ տարեկան ծախք .

Իգական սեռի համար .

7 դպրոց .
140 ուսանող .
8 պաշտօնեայ .
60 լիրա տարեկան ծախք .

Երկու սեռի խառն .

13 դպրոց .
460 ուսանողներ .
21 պաշտօնեայներ .
360 լիրայ տարեկան ծախք ։

Ահա Եւդոկիան և իւր կրթական տեղեկագիրն ու վիճակագիրը ։

Տխո՛ւր է այս կացութիւնը , մահուան չափ տխուր . անհերքելի է այս ճանապարհը և անդա՛նդ նորա աղջեղը . . . ։

Ո՞ր զգացում կրող Եւդոկիացին սիրտ չի կարմրի տեսնելով այս հոյակապ մէջ իւր վատ պատկերը ։

8000 Հա՜յ և 460 ուսանո՜ղ ։ Արտասուելի են այս թիւերը ։

Այս հաշուով 7 տուն երկու ուսանող կուտայ վարժարան և ո՛րպիսի ուսանող , ո՛րպիսի վարժարաններ . . .

Ես կը հրաժարիմ դոցա սև և աղտոտ կողմերը վեր բերելէն , միայն սաչափ կըսեմ թէ բաց ի Ազգային կեդրոնական և Վարդուհեան անխախ վարժարաններէն , որ փոքր ինչ մխիթարական երևոյթ մը կ'ընծայեն , մնացեալ դպրոցներ յաւէտ անբարոյական դըժոխքներ են քան թէ վարժոցներ , խաւարոցներ քան ծաղկոցներ ։

Վարժապետներ դահիճներ են քան դաստիարակներ ։

Մի կանոն և մի ծրագիր ունին նեթ որ է ՖԱԼԱԽԱՆ ։

Շատ անգամ մի յանցաւոր աշակերտի պատճառաւ խել մը անմեղ տղաքներ ՍՈՒՐԲ ՖԱԼԱԽԱՆԻ կը պառկին և սրտառուչ կաղաղակեն , « մեղա՜յ վարժապետ , ես յանցանք չունիմ » ։

Աշակերտք յաճախ իրենց վարժապետաց սպասաւորքն են և պարտաւոր իրենց հօճաւէնկին , այսինքն վարժապետի կնոջ տղան պահել , նորա բաղնիքի պօղչան տանիլ , տանն ջուրը բերել եայլն եայլն . . . իսկ սանուհիք՝ իրենց վարժուհեաց տունը սրբել , աւլել եայլն ։

Ասկէց զատ կան տակաւին արտառոց սովորութիւններ զորոց մի քանի հակիրճ տեղեկութիւններ տալով կը վերջացունեմ տեղեկագիրս ։

Բարձր խօսող կամ հոյհոյող աշակերտի բերանը պղպեղ կը լեցունեն ։

Փողոցը խաղացող աշակերտաց բերանը ճէճէկ ըսուած ոսկորը տալով կը կանգնեցունեն վարժարանի մէջ .

Հայերէն խօսիլը ամօթ կը համարին և Փրօթէսթանթի լեզու կանուանեն զայն ։

Ս. Ստեփաննոսի տօնին օրը ՀԱԻՏՕՆ անուն մի խայտառակ հանդէս կը կատարեն . աշակերտը դրամ կը բերէ , հաւ կամ սագ , և վարժապետը խնճոյք կընէ աշակերտաց որք նոյն օրը համարձակութիւն գտած իրենց վարժապետը ճիպոտներով կը ծեծեն ։

Այսպէս լինելով քաղաքիս կրթական կեանքի նկարագիրը՝ կրնանք մակաբերել գիւղացւոյնը ։ Սոքա բոլորովին անդպրոց մնացած են , միայն մէկ երկու գիւղ ձմեռուան 3–4 ամիսներուն համար մի առժամանակեայ վարժապետ կը բռնեն և երբ գարունն սկսի կը ճամբեն զայն իւր գործին . . .

Աստ ցուցնելու համար թէ ո՞րչափ գիւղեր անդպրոց և անկիրթ կը մնան , կը կցեմ տեղեկագրութեանս քաղաքիս շրջակայ հայաբնակ գիւղերու և իրենց բնակչաց վիճակագրութիւնը որ ըստ ինքեան ոչ նուազ կարևոր է ներկայ յօդուածիս վերաբերութեամբ ։

ԱՐՏՕՎԱՅ

	Տուն Հայ	Եկեղեցի	Քահանայ
Պօլիս . Թրքխան.	40 ,	1	1
Զիֆթլիք , Հայբնկ	60 ,	1	1
Նաթմըշ , »	50 ,	1	1
Քէմրան սէրայ »	45 ,	1	1
Կէտաղաղ , »	30 ,	1	1
Թանթըլայ Ցնխան.	25 ,	1	1

ԴԱԶՕՎԱ

Պիսիկինճիք Հայբնկ	45 ,	1	1
Խօտէզ , Թրքխան.	16 ,	1	1
Կեսարա , »	4 ,	1	1
Վարազ , »	16 ,	1	1
Կիւրճի , »	4 ,	1	1
Կէբս , Ցնխան.	3.	1	1

ԿՈՄԱՆԱ

Պրղէսի, Թրքխան. 12, Ոսկեբերանի վանք
Գրիգորիս , Հայբնկ. 60, 1 եկեղ. 1 քհն.

Այսպէս 412 տուն , կամ որ նոյն է 3296 գիւղացի Հայ բնակիչներ գոնէ գիւղային նախակրթութենէ մը զուրկ կը գտնուին ։

Խմբագրապետ Տէր .

Տխուր պարտականութիւն մը կատարած լինել կզգամ հաղորդելով Ձեզ Հայրենիքիս արեամբ լի վէրքերը , այլ կը յուսամ , որպէս կը նկատէ Բիւզանդ , կը յուսամ թէ այսու անօգուտ ձեռնարկ մը ըրած չեմ լինիր ։ Գեր. Առաջնորդը՝ այր ամենաուղղափառ և որքաջան պարտականութիւնն է այս վիճակէս հարցով զբաղիլ , և հայրենակիցքս յԵւդոկիա և ի Կ. Պոլիս յուսամ այս տեղեկագրէս օրուչափ տեսնելով փրկութեան գործի վիճակն ի Հայրենիս , ի դարման սիրոյ փութան , ուրեմ դասաւորեալ նման ընկերութիւններ կազմելով , կամ արդէն կազմուածները գործօն վիճակի մէջ դնելով , կամ վերջապէս կրթութեան գործին մի ամենաազգաւ մասն տալով ։

Իսկ ես եթէ պատեհ ունենամ , կը խոստանամ քաղաքիս թեմերուն , Զիլէի , Նիկսարի և Հէրեկի եւ վիճակագրական և կրթական տեղեկագիրները յղել Պատուական լրագրոյդ ։

Ընդունեցէք մեծարանքս
Անձնուէր Ազգիս
Փ.

* * *

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

Բաղէշէն Դեկտ. 12/24 թուով գըրուած նամակէ մը հետևեալ հատուածները կը քաղեմք ։

Ներկայ ամսոյ սկիզբը, ձիւն յանկարծ սկսաւ տեղալ , այնպիսի առատութեամբ և սաստկութեամբ , որ 90–100 տարւոյ ծերերն անգամ այսպիսի անակնկալ և սարսափելի ձեան սկիզբ չէին տեսած և լսած . տեղած ձիւնը երեք կանգունէն աւելի լինելով , մէկէն ի մէկ քաղաքիս ճանապարհները արգիլուեցան , Պուլանըքայ արքունի աշարի չառեմաքաններու արմտիքը տեղս փոխադրող ազգայինքը իրենց բեռնակիր անասուններով , երկար օրերով , անսուաղ և նօթի , ճանապարհներու և պանդոկներու մէջ տագնապելով շատերն ունեցածներով մէկտեղ մեռնաւեցան ։ կը յուսամ թէ կառավարութիւնն այս օրդմելեաց կրած այսչափ վնաս և արկածը տեսնելուն՝ յետս պիտի առնէ իւր այն արտաքոյ կարգի սահմում , և այլ ևս թոյլ մը դիտ այս տեղ չփոխադրել . . . ։

Բաւական չէին աշխարհշաւեր սովու երեւէն կրած անասանելի դառնութիւններ և վիշտերը, աշխարհիկ նոր վիշտ մ'ալ . ձիւն սաստիկ տեղալ , նոր ոյժ և զօրութիւն կուտայ մարդակուլ ժանտաց , որն որ արագահասնէ մանգաղի մը նման Հայաստանի դաշտերէն մարդկութեան ծիլերը բոլորովին հնձել և վերցնել կը խոստանայ ։

Ազգաւոր վերջին սաստիճան դառնութեան մ'ենթարկուած է . որով հետև ածուխի լիտրը տեղս սովորաբար մէկ դահեկանի կը ծախուէր , հիմա 10 դահեկանի ձեռք չանցնիր, նմանապէս ուրիշ վառելեաց և ուտեստի վերաբերեալ մթերները ։

Գեր. Մամբրէ Սրբազան տեղէս մեկնած օրէն ցարդ Ազգային ժողովները ուրիշ կերպարանք մ'առած են , և եթէ քիչ միջոց մ'ալ առաջնորդական աթոռը թափուր մնայ , անկարծիք Ազգային ժողովները իրենց առաջին դրութիւնը պիտի գտնան . և թող զայս , աւելի ուշադրութեան առնելու կէտը այս է , որ առաջիկայ Մարտ ամսոյն Ցեղույս կուսակալութիւնն իւր գոյութիւնը պիտի կազմակերպէ, զի ցարդ լոկ անուանական է . . . յայնժամ եթէ քաղաքիս ազգայնոց խառնութեան և քաղաքագէտ հովիւ մը չըլլայ , տեղացիքս մեծ վնաս մը կըրած կ'ըլլան . մինչդեռ քաղաքիս մահմետականք՝ խիստ ծուռ գաղափարներ կը տածեն մերայնոց դէմ, կառավարութեան դրութիւնն ալ արդէն յայտնի է . . . ։

Երբեմն Բաղիշեցի հասարակութեան միութիւն և անձնուիրաբար ազգի յառաջդիմութեան համար գործելը՝ շատ մը անուններով բազմընդարձակ ընկերութիւններ կազմելնին անդուլ պատուական լրագրոյ էջերու մէջ պարծանօք կը հռչակուէին . բայց դարդիս ցաւօք կ'ըսեմ որ տարին մի ի վեր է որ տեղւոյս բոլոր ընկերութիւնները սառեալ կերպարանափոխութեան մը վերածուելով՝ անտարբեր դրութեան մը մէջ կը գտնուին , ուստի սոյս վերոյին կազմակերպութեան վրայ՝ Պատ. գործադիրներուն ուշադրութիւնները կը հրաւիրեմ ։

* * *

ԵՒԴՈԿԻԱ

1880 Նոյեմբեր 22

Խմբագրապետ Տէր.

Լէնկթիմուրէն վերջ Հայաստանի մէջ տիրած սովու աղետները կը ներկայացնէր մեզ մի օր՝ մեր դասատուն Փասալեան էֆէնտին, և այդ աղետից կը կցէր ներկայ սովին թըշուառութիւնները . մեր աչքերը արցունքով լեցուեցան . ինչ ընէինք մենք պզտիկ և անկարող աշակերտներ , խորհեցանք մէյմէկ պատառ հաց զրկել . Մեր վարժապետներէն և մեր ընկերներէն 412 դահեկան հաւաքեցինք , այսպիսի աննշան գումար մը կ'ամչնայինք զրկել , եթէ զմեզ չի քաջալերէր մեր դասատուն , և մտածելով որ եթէ ամեն տղայքներ և մեծեր իրենց պարտականութիւնը գո՛նէ այսչափ կատարեն , Հայաստանի մէջ սով չի մնար արդէն . համարձակեցանք զըրկել Ձեր միջոցաւ այս աննշան գումարը , սովելոց Կեդր. Յանձնախմբի Ատենապետ Նիւպէնկեան էֆէնտիին ։

Ընդունեցէք խորին յարգանքներս ։

Ի դիմաց Վարդուհեան
վարժարանի Աշակերտաց
Արմենակ Գասպեան Արշակ Աբէտեան

Ի դիմաց Ազգային վարժարանի Աշակերտաց
Յակոբ Գասպարեան Կարապետ
Մուրատեան

* * *

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՎԵԼՈՑ

Վարդուհեան Վարժարանէն

Օրիորդք	Ղրշ.	Փա.
Մարիամ Նազարեան (վրժհի.)	25	
Արուսեակ Աբգարեան	6	
Արմէնուհի Գատէմեան	8	
Երուանդուհի Փափազեան	5	
Արտեմիս Սիւզմէճեան	5	
Մաքրուհի Օտապաշեան	3	
Ագնիւ Գատէմեան	19	
Արմէնուհի Արսլանեան	19	
Թագուհի Աշըրմաճեան	5	
Վառվառ Գալբաքճեան	5	
Էլմոն Պուլաքեան	5	
Մարիձա Օտապաշեան	3	
Կիւլէնէ Պուլաքեան	3	10
Աննիձա Դազէզեան	2	
Նոյէմզար Նազարեան	2	
Տնտես Վարժարանին	3	
	118	10

Ազգ. Միացեալ Վարժարանէն

Տէրք	Ղրշ.	Փա.
Յովսէփ Քահ. Հալաճեան	19	
Գէորգ Սալթաճեան	19	
Գէորգ Փասալեան	25	
Գէորգ Նազարեան	25	30
Յակոբ Պօյաճեան	20	
Սերովբէ Զաթալեան	25	
Ռուբէն Օտապաշեան	10	
Կարապետ Ընկուզեան	10	
Յակոբ Սարըեան	5	
Պարոնայք		
Յովսէփ Գուրուպալըքեան	15	
Միհրանիկ Արսլանեան	10	
Մանուկ Հիւսիսեան	5	
Մարտիրոս Աւետիս Գալբաքճեան	5	
Տիգրան Ջամղուլեան	2	
Պօղոս Սալթաճեան	2	
Կարապետ Մալթապէկեան	5	
Յակոբ Գուրալէթեան	5	
Յովհաննէս Գույումճեան	5	
Ռուբէն Հաճեան	5	
Աւետիս Մանուկեան	6	
Պօղոս Մաթթէոսեան	1	20
Ռուբէն Օճաղճեան	1	20
Կարապետ Տէվրիշեան	1	
Աւետիս Խիճեան	2	
Գրիգոր Եօլչիճեան	2	20
Սեդրաք Հալաճեան	2	
Մարտիրոս Հաճեան	2	
Յովհան Պաճեան	5	
Կարապետ Հիւսնեան	1	
Յովհ. Պօղոս Զաթալեան	2	20
Յովակիմ Ջավուշեան	10	
Յակոբ Պոնճուգեան	1	
Յարութիւն Պուլաքեան	10	
Յովհաննէս Ազարեան	1	
Գաբրիէլ Ապտալեան	1	
Յովհաննէս Մուճեան		20
Յակոբ Էսմէրեան		20
Նազար Կալուստիկեան		20
Կարապետ Տիրէճեան	2	
Նազարէթ Պոնճուգեան	10	
Գէորգ Կէնկէճեան	3	
Յակոբիկ Արսլանեան	5	
Միրիճան Թիւյսիւզեան	1	20
Յովհան Վարդանեան	1	
Գէորգ Պէշալեան	2	
Ընդհանուր գումար	412	
Հարիւր ղրուշ ոսկիի վերածելու վնաս	12	
Ամբողջ 4 Օսմ. ոսկի	400	

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Ստորագրեալքս Գժիք. Եղբարց հետ ընկերութեամբ Ղալաթիոյ Սանտըգճըլար փողոցը թիւ 130 գործատունն հաստատելնուս 'ի վեր՝ արժանացեր քաջալերութեանց պատուարժան յաճախորդաց բազմութեննէն։ Ամեն ոք լաւ գիտնալով մեր գործարանէն ելած ծխախոտոյն ընտրութիւնը, ճաշակը և գիներուն չափաւորութիւնը տեսակներուն համեմատութեամբ. ուստի և մեզ հարկ եղաւ, աւելի ընդարձակ ասպարէզ մը տալ մեր գործառնութեանց։

Եւ նախ՝ մեր գործարանն ու վաճառատունը փոխադրեցինք առաջնոյն դիմացը 109 թիւ շէնքին մէջ, որ իւր անհամեմատ ընդարձակութեամբը խիստ յարմարութիւն ունի թէ մայրաքաղաքիս թէ գաւառներէն և թէ օտար երկիրներէ եկած բազմաթիւ հրամաններուն յոյժ գոհացուցիչ կերպիւ և փութով կատարելու։

Երկրորդ՝ ծխախոտոյ բերքն արտադրող ամեն կողմ և մանաւանդ Յենիճէ յատուկ գործակալներ կարգելով սկսած ենք մասնաւոր խնամօք պատրաստել տալ բերքը և ահա այս խնամոյ և զոհողութեանց շնորհիւն է որ այսօր ամենընտիր և հոտաւէտ ծխախոտներ կարող ենք մատակարարել նաև 150նոց, 200նոց, և 300նոց և աւելի բարձր գիներով ըստ տեսակին։

Այսուհետև ոչ ոք պիտի փորձանի իւր ճաշակին յարմար ընտիր ծխախոտ գտնելու մասին, բաւական է դիմել մեր վերոյիշեալ գործատունն 'ի Ղալաթիա Սանտըգճըլար փողոց թիւ 109, և կամ ամեն ծխավաճառներէ խնդրել մեր գործարանէն ելած ապրանքներէն։

Ծ. Ն. Օտար երկիրներէ ապրանք ուզողները կրնան վայելել այն մեծաշնորհին, զոր ունիմք կայսերական կառավարութենէն, որ է պանտրոլի տուրքէն ազատ ըլլալ, որով 0/0 ին 20 չափ կունենան։

Վաճառատուներն են.

Ղալաթիա Սանտըգճըլար թիւ 109
Զընտան գաբու Չէօմլէկճիլէր » 29
Էմին-Էօնիւ » 56

ՏԷՄԻՐՃԱՓՈՒԼԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

ԻԼԱՆ

Հարպիէ երզաք անպարը իչուն միւպայեա օլունաճագ օլան 4000 գըյէտէն 50 000 գըյէյէ գատար Թրիէսթէ թօրպա չէքերի թարիխի գարարինտէ հէման վէ քեամիլէն թէսլիմ խարճէք վէ թէսլիմինէ գատար քեաֆֆէի մէսարիֆի վէ ռէսմի կէօմրիւկի միւթէահհիտինէ աիտ օլմաք վէ էսմանը թէսլիմինէ միւպէյյին վէրիլէճէք մազպաթա սէնէտլէրին վիրուտի իլէ մուամէլէի գալէմիէսինին խիթամընտա սիմ մէճիտիէ 19 ղրուշա օլարագ հէման լէվազըմաթ սահիպսի վէզնէսինտէն վէրիլմէք շարթը վէ շէրայիթի սաիրէսի իլէ պէհէր գըյէսի 4 ղրուշ 17 փարայա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ քեանունի սանիի րումինին 26 ըճը բազար իրթէսի կիւնինէ գատար հէր կիւն միւնագասասը պիլ իճրա նէտիճէի մէզքիւրատէ քարարը գաթիսի վէրիլէճէյինտէն, թալիպ օլանլարըն վէ 27նճի սալը կիւնիւ եւվէլթէ պէշ թէնզիլինէ պաղլի պուլունանլարըն Հարպիէ նէզարէթի լէվազըմաթ սաիրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն ղէյմաթ օլդուղը հալտէ խոտէճէքլէրի թէնզիլաթը միւմզա վարագա իլէ սաիրէի մէզքիւրէյէ պիլտիրմէլէրի։

22 քեանունի սանի 96 3

Պէյգօզ Տէպպաղխանէսինէ միւպայեա օլունաճագ 4000 աթէշ Օտէսսա հայվանաթընըն Տէրտատէթ քէսիմթիսի տուզլը գուրու էօքիւզ վէ ինէք ճիլտլարի մէզազատէն մահֆուզ պուլունան նիւմունէլէրինէ թաթպիգան թարիխի գարարինտէն հէման վէ քեամիլէն Տէպպաղխանէի մէզքիւրէ թէսլիմ օլունմագ վէ թէսլիմինէ գատար քեաֆֆէի մէսարիֆի իլէ ռէսմի կէօմրիւկի միւթէահհիտինէ աիտ օլմագ վէ մազպաթա սէնէտլէրինին վիրուտի իլէ մուամէլէսի խիթամընտա էսմանի Օսմանլը լիրասը 100 ղրուշ հիսապը իլէ օն պէշ կիւն միւտտէթլինտէ լէվազըմաթ սահիպսի վէզնէսինտէն վէրիլմէք շարթը վէ շէրայիթի սաիրէսի մի թէֆթէրլիսի իլէ պէհէր գըյէսի օն ղրուշա թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ քեանունի սանիի րումինին 26նճը բազար իրթէսի կիւնինէ գատար պէհէր կիւն միւնագասասը իճրասը իլէ նէտիճէի մէզքիւրէտէ գարարը գաթիսի վէրիլէճէյինտէն թալիպ օլանլարըն 27նճի սալը կիւնիւ վէ եւվէլ պէշ թէնզիլինէ թալիպ պուլունանլարըն Հարպիէ նէզարէթի լէվազըմաթ ումումիէ սաիրէսինէ կէլմէլէրի վէ կէլէմէյէն ղէյմաթ օլտուղու հալտէ խոտէճէքլէրի թէնզիլաթը միւմզա վարագայի սաինէ իլէ սաիրէի մէզքիւրէյէ պիլտիրմէլէրի։

20 քեանունի սանի 96 2

Տայիրէի ասքէրիէնին թագվիմ խանէ գաբուսը ճիհէթինտէ միւճէտտէտէն ինշա օլընան լօգանթա վէ գրաաթխանէ իլէ 6 պապ տիւքքեանըն մալիւմ իլէ զուհուր իտէճէք թալիպլէրինէ իճարը մուգաարրէր օլարագ ճիհէթլէ իսթիճարընա թալիպ օլանլարըն հարպիէ նէզարէթի խիթինքեամ վէ ինշաաթ տայրէսինէ սիւրաճաաթ էյլէմէլէրի լազըմ կէլէճէյի եվվէլ վէ ախըր իլան օլընմըշ իտի, պունուն չիմտիյէ գատար զուհուր իտէն թալիպլէր իլէ մուզավէլէյէ կիրիշիլմիշ իսէ տէ մէզքիւր լօգանթա էպնիէսինին էօյլէ թօպտան պիր թալիպէ իճալէսինտէն իսէ կէրէք գրաաթխանէնին վէ կէրէք լօգանթա վէ տիւքքեանլարըն այրը այրը զուհուր իտէճէք թալիպլէրինէ իճալէսի տահա զիյատէ մէնֆաաթի խազինէյի մէմուլ պուլընտուղունտան պունլարըն օլ սուրէթլէ պաշգա պաշգա իճարը գարարլաշտըրըլմըշ օլմագլէ շէրայիթի մուայյէնէսի իլէ մէզքիւր լօգանթա վէ գրաաթխանէ վէ տիւքքեանլարտան հէր գանղըսը օլուր իսէ օլսուն իսթիճարընա թալիպ օլանլարըն աղրուճա հարպիէ նէզարէթի խիթինքեամ վէ ինշաաթ տայիրէսինէ սիւրաճաաթ էյլէմէլէրի լազըմ կէլէճէյի թէքրար իլան օլունուր։

20 քեանունի սանի 96 1

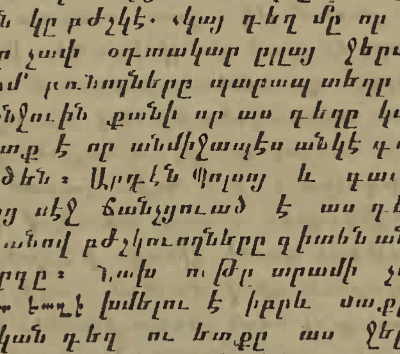
AYER'S AGUE CURE.

ՋԵՐՄԻ ԴԵՂ.

Տօքթօր Այէրի ջերմի դեղը ամեն որ և իցէ տեսակ ջերմ իսկոյն կը բժշկէ. կայ դեղ մը որ առատ չափ օգտակար ըլլայ ջերմի, ջերմ բռնողները պարապ տեղը կը տանջուին քանի որ աս դեղը կայ, պէտք է որ անմիջապէս անկէ գործածեն։ Արդէն Պոլսոյ և գաւառաց մէջ ճանչցուած է աս դեղը ու անով բժշկուողները գիտեն անոր յարգը։ Նախ ութը սրամի չափ հինգ եաղի խմելու է իբրև մաքրողական դեղ ու ետքը աս ջերմի դեղէն (ջերմը չբռնած) օրը չորս անգամ մէյմէկ անուշի դգալ ու ջրի հետ խառնելով խմելու է, անմիջապէս կանցնի։ Տղայոց աւելի քիչ տալու է. կը ծախուի Կ. Պոլիս Ղալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազա։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՈԼԻՍ ՃԷՆԱԼ ՊԷՅ ԽԱՆ

"Կատարելութիւն"։

ՄԻՍԻՍ Ս. Ա. ԱԼԼԷՆԻՆ
Աշխարհահանօթ Մազ Նորոգողը
(MRS. S. A. ALLEN'S WORLD'S HAIR RESTORER.)

Երբէք չվրիպիր նորոգելու Ալեոր Մազը իր երիտասարդական գոյնին, ընծայելով անոր նոր կեանք, աճում, և փայլուն գեղեցկութիւն։ Իր արդիւնքը ստոյգ և կատարեալ է, շուտով վանելով ալեորութիւնը։ Ներկ մը չէ։

Միշտ կը հաստատէ ինքնին իբր մազին բնական զօրացուցիչը։

Հարազատը միայն Կարմրագոյն փաթթոյթներուն մէջն է։

Գլխաւոր Մթերանոցը (Մաղազան) է,—
114 AND 116 SOUTHAMPTON ROW, Լոնտոն, Անգղիա։
Կը ծախուի ամեն Կեղծամավաճառներէն, Անուշահոտ Իւղավաճառներէն, և Անգղիայի Դեղավաճառներէն։

Կ. Պոլիս Ս. Բանդիւք եղբարց քով Ֆարմասի Պրիթանիք Բերա Մեծ փողոց և Էտմընտ Քարլէնայի քով, Անգղիական մթերանոց, Եւ-քօֆէք Գալթըրըմ Ղալաթիա

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 24 յունվ.

Օսմ. Թօնս. դոցուեցաւ	14.10
» » բացուեցաւ	14. 7
» » կէս օրին	14. 7

ԸՆԹԱՑԻՔ ԱՐԺԷԹՂԹՈՑ

	Անգղ. լիր.
Սօսիէթէ Ժէնէրալ 6 0/0 (գ. կտ.)	4.11
» Օթօման »	3, 6
Կ. Պոլսոյ Պանքան »	8, 8
Քրէտի Ժէնէրալ 6 0/0	3,21
Փոխ. 1863 (Մութիոն) 6 0/0 Ֆր.	66,
» 1865 (») 6 0/0 »	70,
» 1869 (Բինար) 6 0/0 »	69,
» 1872 (Պօն տիւ թրէզոր) »	22,
» 1873 (Բինար) 6 0/0 »	64,
Ռումէլիի երկաթուղի Ֆր.	47,25
Լաւրիում »	112,
Թրամուէյ (գ. կտ.) Օսմ. լիր	560
Թղթադրամ »	1200

ԸՆԹԱՑԻՔ ԴՐԱՄՈՑ

(Օսմ. ոսկին 100 ղրշ.)	Ղրշ.
Անգղիական ոսկի	110 5
Գաղղիական »	87 25
Ռոլ	90 10
Իւզլիք	51 25
Խառայն թուղթ 8 րուպի 70 փարէք	
Խառայն արծաթ (նոր)	90 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	8 1
Լէհնոց	129
Ինդնոց	212 10
Հինգնոց (անկէ ա)	185
Մէթալիք	209 10
Պղինձ	700

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 4 փետր.

Անգղ. Թօնս.	98 3/4
Օսմ. »	13 1/8
Փոխ. 1865	14 5/8
» 1869	14 5/8
» 1871	72 3/4
» 1872	23 1/4
» 1873	13 3/8
» 1877	86 1/8
Պանք Օթօման	11 7/8
Ռուս. փոխ. 73ի	90 3/4
Եգիպտ. միացեալ	71 1/2
» արտօնեալ	94 1/2
Տայրա Սանիէ	74
Փոխ. Ռուսիա	94 1/2
Փոխանակիր Փարիզի վրայ	25.37

Փարիզ 4 փետր.

Գաղղ. Թօնս. 3 0/0 (գ. կ.)	119 50
» » 3 0/0 Նոր	84 45
Օսմ. Թօնս.	13 32 1/2
Փոխ. 1865 Ֆր.	71.
» 1869	72.
» 1873	68.
Օսմ. Երկաթուղի	48.75
Պանք Օթօման	549.37 1/2
Քրէտի Լիօնէ	1125
Ռուս. փոխ. 3 0/0 (1877)	95 1/2
» » Արևելեան	61 3/4
Իտալ. Թօնս.	88 20
Եգիպտ. միացեալ	362.50
Փոխանակիր Լոնտ. վրայ	25.36

Վիէննա 4 փետր.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	118 75
Ռումէլիի երկաթուղի	22.

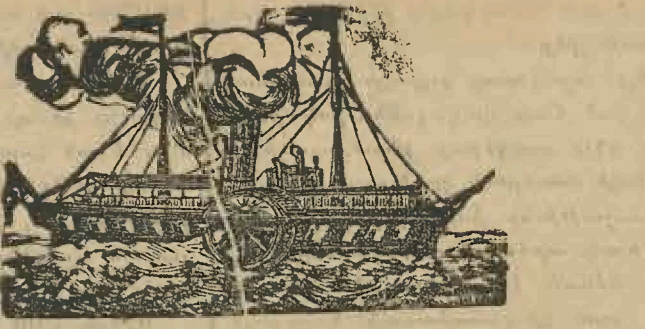

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1881 ՅՈՒՆՎԱՐ 1 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆՎԱՐ 31

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Բօղազէն էջնող շոգենաւները
2 15	Արնաւ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլ. Գուզկ. Գապաթաշ։
2 15	Պէյքօզ, Բաշապ. Գանլճ. Ա. Հիսար. Գանտ. Վանիք. Չէնկէլքէօյ. Պէյլ. Գուզկ.
2 15	Եէնիմ. Մէգարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Ստէն. Գոյաճ. Ր. Հիսար, Պէպէք Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.
2 30	Արնաւ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ։
3	Եէնիմահ. Մէգարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Պէպէք. Արնաւուտ. Գուրուչ, Օրթաք. Պէշիկթաշ։
3	Ր և Ա. Գաւաքէն. Մէգարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ. Բաշապ. Գանլճ. Ա. Հիսար. Գանտ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլէրպէյ. Գուզ. Գապաթաշ.
4	Եէնիմահ. Մէգար. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Ստէն. Էմիրկ. Գոյաճ. Ր. Հիսար Պէպէք Արնաւ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.
5 30	Պէյքօզ, Բաշ. Գանլըճա, Ա Հիսար, Գանտ, Վանիք. Չէնկէլ, Պէյլէր. Գուզկ. Իւսկտ։
5 30	Եէնիմահալլէ, Մէգար. Պէօյիւքտ. Թարապ. Եէնիք. Ստէնեա. Էմիրկ. Գոյաճ. Ր. Հիսար. Պէպէք, Արնաւ. Գուրչ. Օրթաք. Պէշիք.
6 30	Եէնիմահ. Պէօյիւքտ, Թար. Պէյքօզ. Եէնիք. Էմիրկ. Գանլճա Ր. և Ա. Հիսար, Գանտ. Արնվ. Չէնկէլ. Պէյլ. Օրթ. Գուզկ. Պէշիկ. Իւսկ.
7 45	Ա. և Ր Գաւաք, Եէնիմ. Մէգր. Պէօյիւքտ. Թար. Եէնիք. Ստէն. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Արնաւ. Օրթ. Պէշիկթաշ.
8 45	Պէօյիւք. Թարապ. Պէյքօզ, Բ. Պահճէ, Բ. Բ. մահ. Գանլճ. Ա. Հիսար, Գանտիլ. Վանիք. Չէնկէլ. Պէյլ. Գուզ. Իւսկ.
9	Եէնիմահ. Մէգարպ. Պէօյիւքտ. Թարապիա, Եէնիք. Գոյաճ. Ր. Հիսար, Պէպէք. Արնաւ. Գուրչ. Օրթաք. Պէշիկ.
10 15	Մէգար. Պէօյիւք. Թարապ, Եէնիք. Էմիրկ. Ր. Հիսար, Արնաւ. Օրթաք. Պէշիք.
	Կամուրջէն ելնող շոգենաւները
3 45	Գապաթաշ, Իւսկ. Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլպ. Չէնկէլ. Արնաւուտ. Գանտիլ. Ա. և Ր Հիսար, Գանլըճա, Էմիրկ. Եէնիք. Պէյքօզ. Թարապ. Պէօյիւքտէրէ, Եէնիմահալլէ։
3 45	Պէշիկթաշ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք. Ր. Հիսար, Էմիրկէն. Ստէն. Եէնիքէօյ, Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգարպ. Եէնիմ.
4	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէր. Չէնկէլ. Վանիքէօյ, Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլըճա, Բ. փաշա մահ. Բաշապահճէ, Պէյքօզ։
4 45	Գապաթաշ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Գոյաճ. Եէնիք. Թար. Պէօյիւքտ. Մէգար. Եէնիմահ. Ր. և Ա. Գաւաք.
5 45	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապիա, Պէօյիւքտ. Մէգարպ. Եէնիմահալ.
6 30	Իւսկիւտար, Պէշիկ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկէլ. Արնաւ. Գանտ. Ր. Հիսար, Գանլըճա, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ։
8	Պէշիկթաշ, Օրթք. Արնվ. Պէպէք. Ր. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապիա Պէօյիւքտէրէ, Եէնիմահալլէ։
9 30	Պէշիկթաշ, Օրթք. Գուր. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Գոյաճըք. Եէնիք. Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգար. Եէնիմահ. Ր. և Ա. Գաւաք։
10	Գապաթաշ, Գուզկ. Պէյլ. Չէնկէլ. Վանիքէօյ, Գանտ. Ա. Հիսար. Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւքտ։
10 15	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրչէ. Արնաւ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Էմիրկ Ստէն. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէգարպ. Եէնիմահալլէ։
11	Պէշիկթաշ. Օրթաք. Գուրչէ. Արնվ. Պէպէք, Ր. Հիսար, Գոյաճ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Եէնիմահալլէ։
11	Գուզկունճուք, Պէյլ. Չէնկէլ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշապ. Պէյքօզ։
11 30	Պէշիկթաշ, Գուզկ. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկէլ. Վանիք. Արնաւ.
12	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Արնաւուտքէօյ։

ԻՍԿԻՒՏԱՐ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Իւսկիւտարէն Կամուրջ		
Ժամ	Ժամ	
2 30	8 15	
3 10	8 40	Պէշիկթաշ
3 45	9 20	
4 15	9 45	
4 45	10 5	
5 15	10 30	
5 45	10 50	
6 15	11 10	
7	11 35	
	12 5	

Կամուրջէն Իւսկիւտար		
Ժամ		Ժամ
		8 30
2 55		9
3 30		9 35
4		10
4 30		10 20
5		10 45
5 30	Պէշիք.	11 5
6		11 25
7		11 45
8		12 5

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ

Իւսկիւտարէն Կամուրջ		
Ժամ	Ժամ	
2 45	8 15	
3 30	8 40	Պէշիկթաշ
4 10	9 20	
4 45	9 50	
5 15	10 30	
5 45	11	
6 15	11 30	
7	12 5	

Կամուրջէն Իւսկիւտար		
Ժամ		Ժամ
		8
2 45		8 45
3 30		9 20
4		10
4 45		10 30
5 15		11 5
5 45	Պէշիք.	11 40
6 15		12 5
7		